

Fiskalna politika Republike Hrvatske

Rast, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:321245>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Ivan Rast

**FISKALNA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE
FISCAL POLICY OF THE REPUBLIC OF CROATIA**

Završni rad

Gospić 2017.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Upravni studij

Stručni studij Upravni

FISKALNA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE

FISCAL POLICY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Završni rad

Mentor:

Dr. sc. Mehmed Alijagić, prof.v.šk

Student:

Ivan Rast

MBS: 2963000156/09

Gospić, lipanj 2017.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Upravni odjel

Gospić, 07. 12. 2016.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku Ivan Rast MBS: 2963000186/09

Studentu stručnog studija Upravni izdaje se tema završnog rada pod nazivom
Fiskalna politika Republike Hrvatske

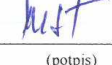
Sadržaj zadatka:

Definiranje osnovnih pojmova iz područja fiskalne politike, kratki pregled kronološkog kretanja fiskalne politike u Republici Hrvatskoj od njenog osamostaljenja do danas. Posebno sam se fokusirao na neke ključne promjene u fiskalnom sustavu i na sadašnje fiskalne mjere. Pisao sam o utjecaju fiskalne politike na turizam i nastojao sam isticanjem osnovnih statističkih podataka i trendova ukazati koliko je taj sektor bitan za Hrvatsko gospodarstvo.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću

Mentor: Mehmed Alijagić zadano: 07.12.2016.,
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Pročelnik odjela: Tomislav Topić, prof. predati do: 30.03.2017.,
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Student: Ivan Rast primio zadatak: 07.12.2016.,
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Fiskalna politika
Republike Hrvatske izradio/la samostalno pod
nadzorom i uz stručnu pomoć mentora Mehmeda Alijagića.

Ime i prezime
van Kost
Mut

(potpis studenta)

SAŽETAK

U Republici Hrvatskoj postoje brojni gospodarski problemi vezani uz provođenje kvalitetne fiskalne politike. Određena kretanja javne potrošnje u Hrvatskoj mogu nas navesti na zaključak da ekonomska, odnosno fiskalna politika ne ostvaruje osnovne funkcije javnih financija. Do sada je ona uglavnom bila usmjerena na iscrpljivanje fiskalnog kapaciteta gospodarstva, te je podupirala rast na podlozi domaće potražnje, a ne izvoza. Fiskalna politika dijelom je ispunjavala cilj preraspodjele dohotka, ali ne i stabilizacijski i razvojni cilj. Dugoročno gledano, u Hrvatskoj bi fiskalna politika trebala pomoći u poticanju gospodarskog rasta i razvoja te intervenirati u preraspodjeli dohotka. Iako su se u razdoblju od 1994. do danas dogodili bitni pomaci u području upravljanja javnim financijama, javljaju se određeni problemi unutar tog razdoblja s kojima se država susreće i koje bi fiskalna politika u narednom razdoblju trebala nastojati riješiti.

Ključne riječi: fiskalna politika, fiskalna politika RH, državni proračun, prihodi, rashodi

SUMMARY

In Republic Croatia exist numerous economic problems attached with implementation quality fiscal policy. Determined movement of open consumption in Croatia can cited on conclusion gave economic, i.e.. fiscal policy not achieves primary functions of open finances. By now is she mainly were directed on iscrpljivanje fiscal capacity economy, and supported growth on surface of domestic demand, and not export. Fiscal policy part carried out goal preraspodjele dohotka, but not and stabilising and developmental goal. Long-term looked, in Croatia were fiscal policy should helped in boosting of economic growth and development you intervenirati in preraspodjeli dohotka. Although are in period from 1994. to today happened substantial shifts in the area of management open finances, answer determined problems within that period with which myself state meets and which were fiscal policy in ordered period should try solved.

Crucial word: fiscal policy, fiscal policy RH, state budget, revenues, expenses

SADRŽAJ:

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD.....	1
2. FISKALNI SUSTAV.....	2
3. FISKALNA POLITIKA.....	4
3.1. Osnove fiskalne politike.....	5
3.2. Učinci primjene fiskalne politike.....	7
3.3. Glavni fiskalni instrument.....	8
3.4. Fiskalna tehnika.....	10
4. FISKALNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	11
4.1. Mogućnosti i ograničenja fiskalne politike u Republici Hrvatskoj.....	16
4.2. Fiskalna politika u 2013. godini.....	19
4.3. Fiskalna politika u razdoblju 2014. – 2016.....	22
4.3.1. Državni proračun.....	22
4.3.2. Izvanproračunski korisnici.....	24
4.3.3. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.....	25
5. ZAKLJUČAK.....	27

POPIS LITERATURE

POPIS KRATICA

POPIS SLIKA

POPIS TABLICA

1. UVOD

Rad započinje teorijskim okvirom u kojem se definiraju osnovnih pojmovi iz područja fiskalne politike. Nakon toga slijedi kratki pregled kronološkog kretanja fiskalne politike u Republici Hrvatskoj od njenog osamostaljenja do danas, s posebnim fokusom na neke ključne promjene u fiskalnom sustavu i na sadašnje fiskalne mjere. Budući da je u radu riječ o utjecaju fiskalne politike na turizam, u narednom poglavlju nastoji se, isticanjem osnovnih statističkih podataka i trendova u turizmu, ukazati koliko je taj sektor gospodarstva uistinu bitan za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo. I konačno, u posljednjem poglavlju se, na temelju dostupnih statističkih podataka, stručne literature i novinskih i internetskih članaka, raspravlja o učincima fiskalne politike na hrvatski turizam.

2. FISKALNI SUSTAV

Pojam fiskalnih sustava odnosi se na sve oblike fiskalnog zahvaćanja (porezi, doprinosi), sve oblike javnih (državnih) prihoda i rashoda, kao i sve propise kojima se ova materija uređuje. Fiskalni sustav je temelj na kojemu se može voditi uspješna fiskalna politika primjenom elemenata fiskalne tehnike.

U početku su fiskalni sustavi bili mnogo jednostavniji i imali su najviše jedan fiskalni oblik. Suvremenom, broj fiskalnih oblika se povećavao. Fiskalni sustav neke države uređen je fiskalnim propisima kojima se utvrđuju fiskalni oblici čijom primjenom se prikupljaju fiskalni prihodi, utvrđuju drugi javni prihodi, definiraju javni rashodi. Sve ovo zajedno čini fiskalni sustav. Provedba fiskalnih propisa znači provedbu fiskalne politike unutar fiskalnog sustava.

Fiskalni sustavi dijele se na podsustave. U okviru nekog fiskalnog sustava mogu postojati sljedeći podsustavi:

1. porezni sustav,
2. carinski sustav,
3. sustav doprinosa za socijalno osiguranje,
4. sustav pristojbi,
5. sustav ostalih davanja i sustav donacija,
6. sustav koncesija i drugih prihoda.

Poželjne karakteristike dobrog poreznog sustava su:

1. izdašnost - prihod poreznog sustava mora biti adekvatan da zadovolji potrebe društva za javnim rashodima;
2. pravednost - raspodjela poreznog tereta mora biti pravedna; (Roller,2003.)
3. uvažavanje problema porezne incidencije – nije značajna samo točka u kojoj se uvodi porez, nego i mjesto konačnog smirivanja poreza;
4. neutralnost – poreze treba birati tako da se minimizira njihove uplitanje u ekonomsko odlučivanje; takvo uplitanje uzrokuje nastanak “viška poreznog opterećenja” koji bi trebao biti što manji;
5. stabilizacijsko i razvojno djelovanje – porezni sustav mora dopustiti korištenje fiskalne politike za postizanje stabilizacijskih i razvojnih ciljeva;

6. jednostavnost– porezni sustav mora dopustiti da se pravedno i nearbitrarno primjenjuje, te da bude razumljiv poreznom obvezniku;
7. niski troškovi – troškovi primjene i urednog izvršenja poreznih obveza moraju biti što niži, uzimajući u obzir i ostvarenje ostalih ciljeva.

Već samo nabrojanje poreznih načela pokazuje koliko je složeno napraviti dobar porezni sustav. U praksi su ta načela obično suprotstavljena, pa ni jedan porezni sustav ne poštuje podjednako sva načela. Što je neki porez pravedniji, to je manje efikasan ili je pre kompliciran za primjenu. Neki su porezi pravedniji od drugih, neki su efikasniji, neki pak jednostavniji za primjenu itd. (Roller,2003.)

3. FISKALNA POLITIKA

Pojam fiskalna politika prvi put se javlja osamdesetih godina devetnaestog stoljeća, no svoju veću afirmaciju u današnjem poimanju postiže tridesetih godina dvadesetog stoljeća kada je, nakon Velike depresije, postalo jasno da je za uspješno poslovanje gospodarstva od ogromnog značaja uloga države koja bi vlastitim mjerama utjecala na gospodarski razvoj. Svijet je u sličnoj situaciji i danas zbog čega se ponovno i iz istog razloga fiskalna politika spominje kao jedan od najbitnijih načina stimuliranja ekonomskog rasta. (Jurković,1989.)

Fiskalna politika dio je ekonomske politike čiji su predmet izučavanja javni prihodi i rashodi. U okviru ekonomske politike ima jednu od ključnih uloga, te zajedno s monetarnom politikom najjače je sredstvo u upravljanju gospodarstvom jedne zemlje.

Pojam fiskalna politika dolazi od latinske riječi *fiscus* koja označava državnu blagajnu, ali i pravnu osobu koja je nositelj imovinskih prava i zastupa je u svim njenim imovinsko - pravnim odnosima, te grčke riječi *polis* što znači država. Ipak, pojam fiskalna politika koji se koristi u suvremenoj financijskoj znanosti mnogo je šireg značenja nego što bi se to moglo pretpostaviti iz doslovnog prijevoda pojmova fiskalan i politika.(Roller,2003.)

Pojednostavljeno, fiskalna politika odnosi se na smišljeno korištenje fiskalnih mjera u svrhu ostvarivanja ciljeva ekonomskih i drugih politika. Fiskalna se politika može definirati kao svjesna promjena državnih prihoda i rashoda kojima je svrha ostvarivati makroekonomske ciljeve ekonomske politike, poput pune zaposlenosti, stabilnih cijena, zadovoljavajuće stope rasta gospodarstva i ostvarivati eksternu ravnotežu. (Babić,1998.)

Fiskalna politika je usmjerena na korištenje instrumenata javnih (državnih ili društvenih) prihoda i rashoda, kao instrumenata financiranja općih i zajedničkih potreba, kojima se ostvaruju širi ciljevi ekonomske politike. (Crkvenac,1997.)

Pod fiskalnom politikom podrazumijeva se ponajprije upravljanje proračunskim приходima i rashodima. Cilj svake države je postići gospodarski rast uz istodobnu visoku zaposlenost i nisku inflaciju, a ti su ciljevi u potpunosti ostvarivi jedino uz kombinaciju instrumenata fiskalne politike. (Bezanić,2006.)

3.1. Osnove fiskalne politike

Osnovne funkcije fiskalne politike su:

1. alokacija,
2. distribucija,
3. stabilizacija.

Sušтина alokacijske funkcije jest u tome da se rashodima i porezima dio sredstava od zadovoljenja privatnih potreba preusmjeri na podmirivanje javnih potreba (primjerice, nacionalna obrana, izgradnja auto-cesta i slično). Dakle, alokativna funkcija svodi se na financiranje ponude javnih dobara i usluga. Država ima zadaću utjecati na ulaganje i upotrebu gospodarskih resursa sa ciljem da osigura ponudu javnih i privatnih dobara (to se financira iz poreza).

Distributivna funkcija nastoji ukazati kako dohoci i imovina nisu ravnomjerno distribuirani svim članovima nekog društva. Preraspodjelom dohotka i bogatstva omogućava se pravednija raspodjela, osobito ravnomjernijom socijalnom distribucijom javne potrošnje. Država mijenja onu raspodjelu (dohodaka, bogatstva, potrošnje tj. šansi) koja se ostvaruje na tržištu kako bi zadovoljila socijalne i političke kriterije. (<http://staro.rifin.com>)

Stabilizacija država utječe na “izgladivanje” oscilacija gospodarskih aktivnosti do kojih dolazi djelovanjem tržišnih čimbenika (npr. progresivno oporezivanje). Javlja se kada je gospodarski sustav izvan ravnoteže te ga je ekonomskim mjerama potrebno vratiti u ravnotežu kako bi se ostvarili ekonomski ciljevi.

S obzirom da je fiskalna politika dio ekonomske politike onda ekonomska politika određuje fiskalnoj politici i njene ciljeve. Glavni ciljevi kojima teži fiskalna politika su: potpuna zaposlenost, stabilnost cijena (niska inflacija), poboljšanje bilance plaćanja, poticanje proizvodnje i privrednog rasta, preraspodjela dohotka i bogatstva ili ostvarivanje eksterne ravnoteže. Ova ciljna područja usko su povezana tako da će se mjere poduzete u jednom od njih odraziti i na ostale. Stoga, osnovna zadaća stabilizacijske funkcije jest ostvarivanje i održavanje visoke stope zaposlenosti, zadovoljavajućeg stupnja stabilnosti cijena, odgovarajuće stope privrednog rasta i rezultata u razmjeni s inozemstvom.

Pri ostvarivanju svojih ciljeva, fiskalna politika se služi specifičnim sredstvima, odnosno instrumentima. Instrument je sredstvo pomoću kojeg se ostvaruje određeni

cilj. Prihodi i rashodi čine suštinske komponente financijske djelatnosti i predstavljaju osnovne instrumente fiskalne politike. Pod javnim rashodima podrazumijevamo sve izdatke države u najširem smislu radi obavljanja njezinih ustavom i zakonom određenih funkcija.

Dinamika javnih rashoda obično se mjeri njihovim udjelom u bruto domaćem proizvodu, a elastičnost postupkom prirasta javnih rashoda u odnosu na postupak prirasta BDP-a. Proračun je glavni instrument financiranja javnih rashoda. Pred politiku javnih rashoda, postavljaju se zahtjevi da oni budu strogo u funkciji ostvarivanja općeg interesa i da se provode načela umjerenosti i štednje koliko god je to moguće. Javni prihodi su porezni i ostali prihodi (doprinosi, carine, takse i dr.) koji su zakonima i drugim propisima donesenima na temelju zakona propisani kao obvezni. (<http://staro.rifin.com>)

Neki od tih instrumenata su:

1. automatski stabilizatori - pod automatskim stabilizatorom razumijevaju se oni javni prihodi i rashodi koji automatski, bez neposrednog upletanja države, reagiraju na promjene u privatnoj sferi; ovako se ublažavaju učinci promjena ukupne ponude i potražnje; najvažniji automatski stabilizator je porez na dohodak; djeluje kao automatski stabilizator, smanjujući mogući porast nacionalnog dohotka u fazi poleta i pad dohotka u vrijeme recesije;
2. formule elastičnosti - pod formulom elastičnosti podrazumijevaju se mjere usmjerene na uklanjanje uzroka i posljedica poremećaja u gospodarstvu (primjerice, promjene u stopi nezaposlenosti, promjene u razini cijena, promjene u porastu BDP – a i slično); propisima su utvrđene određene mjere koje treba poduzeti ukoliko to takvih poremećaja dođe s ciljem što promptnijeg reagiranja;
3. diskrecijske mjere - diskrecijske mjere su najvažnije; odnose se na one mjere koje nadležna državna tijela poduzimaju na temelju vlastite procjene, a koje nisu unaprijed utvrđene; vrsta i vrijeme primjene diskrecijskih mjera ovisi o vrsti i veličini poremećaja u gospodarstvu na koje se sastoji djelovati ili pak pozitivno simulirati; za razliku od primjene automatskog stabilizatora i formule elastičnosti, primjena diskrecijskih mjera zahtjeva određenu količinu vremena što se smatra jednim od njihovih nedostataka, međutim, njihova primjena je nezamjenjiva.

Osnovne komponente fiskalne politike su:

- 1) politika javne potrošnje, odnosno politika proračuna (proračun, o kojem će biti riječ kasnije, predstavlja novčani predračun države koji se određuju prihodi i rashodi državnih organa prema unaprijed određenim namjenama; politika javne potrošnje definira načine potrošnje odnosno namjenu svih sredstava koji postoje u proračunu);
- 2) porezna politika, odnosno politika prihoda proračuna (da bi se proračun mogao trošiti za različite namjene potrebno je odrediti načine punjenja proračuna; proračun države se puni iz njenih prihoda odnosno iz različitih vrsta poreza i drugih izvora koje država, odnosno fiskalna vlast, prikuplja. (<http://staro.rifin.com>))

3.2. Učinci primjene fiskalne politike

Ovisno o cilju koji se želi postići, fiskalna politika izravno i neizravno, proizvodi brojne učinke i to prvenstveno ekonomske i financijske prirode, ali i društvene, kulturne, moralne i tako dalje. Bilo kakve promjene u okviru fiskalnog sustava prvenstveno se osjete na mikroekonomskom planu, a tek nakon nekog vremenskog razdoblja javljaju se i makroekonomski učinci. Najčešći makroekonomski učinci su stabilizacijski, učinci na alokaciju resursa, antiinflacijski učinci, učinci redistribucije nacionalnog dohotka i drugi. Mikroekonomski učinci čine temelj makroekonomskih učinaka. Naime, postizanje određenog makroekonomskog učinka u uskoj je vezi sa istodobnim izazivanjem niza mikroekonomskih učinaka.

Fiskalna vlast može na privredne subjekte utjecati i preko proračunske politike i preko politike proračunskih prihoda, odnosno preko javne potrošnje i preko porezne politike.

Razlikuju se dva temeljna učinka fiskalne politike:

1. ekspanzivni - ekspanzivna fiskalna politika najčešće se koristi onda kada država misli da se gospodarstvo ne razvija dovoljno brzo ili je nezaposlenost previsoka; primjerice, država povećava broj zaposlenih, mirovine, invalidnine kao i razna socijalna davanja, zatim investicijsku aktivnost, broj i vrste raznih poreznih i drugih oslobođenja i olakšica; na taj način, smanjuje se porezno opterećenje kao i opterećenje

pri plaćanju carina; time će se povećati ekonomska i kupovna snaga, a rezultat koji iz toga proizlazi jest veća zaposlenost i ekonomski rast; (Roller,2003.)

2. restriktivni - restriktivna fiskalna politika koristi se kada je prisutna visoka inflacija jer smanjuje količinu raspoloživog novca u gospodarstvu za nove kupovine, te tako smanjujući potrošnju (odnosno potražnju) istovremeno vrši pritisak na cijene; prvenstveno je usmjerena na smanjenje prihoda i rashoda javnog sektora.(Roller,2003.)

Primjenom instrumenata fiskalne politike, kao što su progresivne porezne stope, razna oslobođenja i olakšice kod direktnih poreza, diferenciranim oporezivanjem pojedinih dijelova dohotka i tako dalje, može se utjecati i na redistribuciju dohotka; razlike u visini dohotka mogu se umanjiti što bi dovelo do uspostavljanja društveno prihvatljivijih razlika među pojedincima u društvu. Drugim riječima, oni čija je ekonomska snaga veća, snosit će i postotno veći teret. Nadalje, mjerama fiskalne politike može se postići i redistribucija imovine, a može se djelovati i na regionalni razvoj.(Crikvenac,1997.)

3.3. Glavni fiskalni instrument

Glavni fiskalni instrument u svakoj državi je državni proračun. Državni proračun je sustavni pregled planiranih prihoda (koliko će novca i na koji način prikupiti u jednoj godini) i rashoda (koliko će novca potrošiti u toj godini i za koje namjene) neke države u određenom vremenskom razdoblju, formira ga Vlada, a prihvaća Parlament, odnosno Sabor. Osim što predstavlja plan prihoda i rashoda, služi i kao okvir za njihovo izvršenje. Prema Zakonu o proračunu, državni proračun je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci države za jednu godinu, u skladu sa zakonom, a donosi ga Hrvatski sabor (NN 96/03). Proračun se obično donosi u prosincu, odnosno prije početka (fiskalne) godine na koju se odnosi. (Proračunski vodič za građane, ur. K. Ott,2009.)

Postoje dvije vrste proračuna:

1. uravnoteženi (kad su prihodi jednaki rashodima),
2. neuravnoteženi (kad su prihodi veći od rashoda (proračunski suficit) ili kad su prihodi manji od rashoda (proračunski deficit)).

U Republici Hrvatskoj postoje tri razine proračuna:

1. državni proračun (prihodi i rashodi proračunskih korisnika - ministarstava, državnih agencija itd., i svih onih koji se financiraju iz državnog proračuna),
2. proračuni izvan proračunskih fondova (Mirovinski i Zdravstveni fond, Zavod za zapošljavanje, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, Hrvatske autoceste, Hrvatske ceste, Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, Hrvatski fond za privatizaciju i Javno poduzeće Hrvatske vode),
3. proračuni jedinica lokalne samouprave i uprave (proračun lokalnih jedinica - županije, općine i gradovi i Grad Zagreb). Sva tri proračuna čine jednu cjelinu - proračun opće države koji služi kao pokazatelj koliko je država prikupila i potrošila prihoda.

Tri su glavne funkcije proračuna:

1. prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj godini,
2. služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje zemlje,
3. služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava.

Glavni prihodi i primici državnog proračuna potječu od:

1. poreznih obveznika (oporezivanjem),
2. dobivenih potpora,
3. primitaka od zaduživanja u zemlji ili inozemstvu. (Proračunski vodič za građane, ur. K. Ott, 2009.)

3.4. Fiskalna tehnika

O pojmu fiskalne tehnike može se govoriti na tri osnovna načina: fiskalna tehnika kao pomoćna disciplina financijske znanosti, fiskalna tehnika kao način ustroja i obavljanja rada u fiskalnim poslovima, te fiskalna tehnika kao sastavni dio fiskalne politike.

Fiskalna tehnika kao pomoćna znanstvena disciplina intenzivnije se počela razvijati posljednjih pedeset godina primjenom suvremenih sredstava informatičke opreme kao i usvajanjem i primjenom novih metoda kvantitativne ekonomske analize, ekspertnih sustava, te ostalih suvremenih metoda i znanstvenih dostignuća. Iako imaju jednak predmet razmatranja, pristupaju mu različito.

Financijska znanost je općenitija, kod nje se problemi uopćavaju, istražuje se zajedničko i pokušava ih se sistematizirati. Ovdje se može govoriti o makro aspektu pristupanja predmetu izučavanja. S druge strane, fiskalna tehnika dosta je konkretnija, fokusira se na praktične probleme koje nastoji detaljno istražiti, razraditi i objasniti. Ovdje je riječ o mikro aspektu.

Iako je ovakav pristup razgraničavanja financijske znanosti i fiskalne tehnike najčešći, ne može se govoriti o strogoj granici obzirom da im je općenito gledajući predmet razmatranja isti, a kako bi se neki problem najbolje istražio i objasnio potrebno je uzeti u obzir i ostale elemente koji na njega utječu tako da se u zadnje vrijeme najčešće koristi tzv. multidisciplinarni pristup u kojem se koriste najkorisnija i najprimjerenija dostignuća različitih znanstvenih disciplina.

Nadalje, ukoliko se fiskalna tehnika razumijeva kao način ustroja i obavljanja rada u fiskalnim poslovima, tada se govori o dijelu fiskalne tehnike čija je osnovna zadaća određivanje najracionalnijeg ustroja fiskalnih poslova, ali i ostvarivanje definiranih ciljeva fiskalne politike na najbolji i najekonomičniji mogući način u što kraćem roku. Dakle, ovdje je riječ o praktičnom dijelu discipline. I konačno, mjere fiskalne politike nisu ništa drugo nego elementi odabrane fiskalne tehnike. Pažljivo i detaljno definirani elementi fiskalne tehnike preduvjet su uspješnog ostvarivanja željenih ciljeva fiskalne politike. (Roller,2003.)

4. FISKALNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Raspad bivše države, tranzicija i ratna agresija te teško naslijeđe iz prošlosti višestruko su se odrazili na smanjenje gospodarskog potencijala Hrvatske.

Već 1990. godine naslijeđena i prikrivena nezaposlenost iznosila je oko 300.000 ljudi. Država je trpjela od naslijeđene stagnacije i tehnološkog zaostajanja još od kraja 70-tih godina. Sve ono što je došlo s raspadom zemlje, agresijom i tranzicijom, koštalo je Hrvatsku pada BDP-a za više od 35%, industrijska je proizvodnja više nego prepolovljena, a samo neposredne materijalne ratne štete iznosile su oko 300 milijardi kuna i najteža stvar - gubitak na desetke tisuća ljudskih života i nekoliko puta toliko invalidiziranih.

Početak devedesetih godina učinjeni su i prvi bitni koraci u izgradnji države i tranziciji gospodarstva, kao i provođenju stabilizacijskog programa (uključujući uvođenje nove nacionalne valute i stvaranje deviznih rezervi). Provedena je i prva faza procesa pretvorbe i privatizacije i stvoren institucionalni okvir za razvoj mješovitog socijalno-tržišnog gospodarstva, izbjegnute su zamke ratnog gospodarstva, itd. (Jurković,2002.)

1993. godine, stabilizacijskim programom, stvoreni su uvjeti za razvitak gospodarstva i provedbu tranzicijskog procesa. 1994. godine je započela reforma poreznog sustava i donesen je Zakon o porezu na dohodak i zakon o porezu na dobit. Uvedene su i trošarine kao jedan od indirektnih poreza i krenulo se u pravcu stvaranja modernog tržišno usmjerenog poreznog sustava. Nova carinska tarifa uvedena je 1996. godine, a 1998. uveden je porez na dodanu vrijednost. Usporedno sa navedenim procesom porezne reforme, odvijao se i proces povećanja učinkovitosti trošenja javnih prihoda te je stvoren sustav državne riznice.(Družić, Krtalić,2006.)

Proces snižavanja troška rada započeo je 1998. godine kada su ukinuti doprinosi za dječji doplatk i vodoprivredni doprinosi koje je preuzeo državni proračun. 1999. godina je obilježena značajnim pogoršanjem likvidnosti hrvatskog gospodarstva, a koje je nastalo kao rezultat međusobnih dugovanja i neplaćanja između gospodarskih sektora čemu je pridonijelo i neuredno servisiranje obveza države. Rješavanju navedenog problema pristupilo se odgovarajućom fiskalnom politikom, tj. urednim podmirivanjem obveza države čime se

nastojalo barem u nekoj mjeri riješiti problem nelikvidnosti i dati poticaj gospodarstvu.

U 2000. godini se smanjuje porezno opterećenje što utječe na smanjenje proračunskih prihoda, ali je u skladu s time smanjen i udio proračunskih rashoda. U istoj godini povećan je neoporezivi dio dohotka, izmijenjen je sustav poreza na dohodak, a stopa poreza na dobit smanjena je sa 35% na 25% i uvedeno je niz poticajnih mjera za investitore.

Dakle, osnovni cilj stabilizacijske politike s početka 1993. godine bio je uspostava i uvođenje tvrdoga budžetskog ograničenja. Vlada se zalagala za primjenu restriktivne fiskalne politike, pa je u skladu s time učinjen niz reformi i promjena u ukupnom fiskalnom/poreznom sustavu. Fiskalna je politika trebala predstavljati svojevrsan „fitalj“ pokretanja ekonomskog mehanizma Hrvatske. Stabilizacijska funkcija javnih financija došla je do izražaja 1993. i 1994. godine provođenjem antiinflacijskog programa kada se prekida deficitarno financiranje javne potrošnje. Ona je 1994. godine podržala gospodarski rast, međutim, zbog velikih deficita u izvan proračunskim fondovima izgubila je poslije kontrolu nad javnom potrošnjom.

Sama državna potrošnja od 1994. godine u stalnom je porastu, što je neprimjereno ekonomskoj snazi zemlje. Fiskalna politika uglavnom je zaokupljena punjenjem proračuna, a znatno manje stabilizacijskim ciljevima. (Družić, Krtalić, 2006.)

U narednom je razdoblju fiskalni deficit i dalje povećavan, što otežava efikasno vođenje fiskalne politike. Takva kretanja zahtijevaju bolju kontrolu javne potrošnje i bolje upravljanje javnim dugom, što u konačnici ima za cilj zadovoljiti osnovne fiskalne kriterije za ulazak u Europsku uniju. U godini 2004., radi veće transparentnosti i boljega upravljanja proračunom, u proračun su uvršteni svi rashodi Hrvatskih autocesta i Hrvatskih željeznica, vraćena su socijalna prava roditeljima, braniteljima i umirovljenicima. Dodatno zaduženje države ostvareno je na domaćem tržištu, čime se pridonosi smanjenju rasta vanjskoga duga. U istoj je godini Republika Hrvatska dobila pozitivno mišljenje Europske komisije i postala je kandidat za ulazak u Europsku uniju. Jasno je da slijedi razdoblje prilagodbe hrvatskoga gospodarstva i daje u tu svrhu potrebno provesti još niz reformi koje uključuju i fiskalnu politiku. Među tekućim problemima i dalje postoji visok proračunski deficit i rastući javni dug, koji ne dopuštaju efikasno vođenje fiskalne politike. Da bi se postigla potrebna djelotvornost i da bi se zaustavio rast proračunskoga deficita, potrebno je nastaviti s daljim

zaustavljanjem rasta plaća u državnim službama, nastaviti sa provedbom reforme mirovinskoga sustava, reforme zdravstvenoga sustava, vratiti ostatak neisplaćenih dugova gospodarstvu, dodatno smanjiti porezno opterećenje plaća, započeti fiskalnu decentralizaciju, poticati rast i razvijanje gospodarstva povećanjem zapošljavanja i proizvodnje, što bi oslobodilo dio proračuna smanjenjem socijalnih izdataka i povećalo porezne prihode, a rast BDP, uz kontrolirane rashode, vodio bi smanjenju udjela državne potrošnje i ostali niz mjera. (Bezanić,2006.)

Razdoblje 1994. do 2005. donijelo je pomake u području upravljanja javnim financijama. Međutim, pojavili su se određeni problemi unutar navedenog razdoblja s kojima se država susrela, a to je relativno visok udio državne potrošnje u BDP-u, visoka razina poreznog opterećenja, oslanjanje države na financiranje prihodima od privatizacije te pritisci na porezni sustav kako bi se njime ostvarili ciljevi politike redistribucije, socijalne zaštite, poticanja investiranja itd. (Družić, Krtalić,2006.)

Ministarstvo financija je zbog toga nastojalo i nastoji provoditi racionalizaciju rashoda državnog proračuna, uvelo je i provodi fiskalnu disciplinu u javnim poduzećima ikako bi se smanjila njihova dugovanja, nastoji ubrzati i završiti proces privatizacije kako bi se smanjila ovisnost poduzeća o državnom proračunu, nastoji se smanjiti porezno opterećenje kroz izmjene u načinu oporezivanja, prvenstveno kroz direktno oporezivanje.

Posljednjih godina naglasak je u vođenju fiskalne politike usmjeren na smanjivanje deficita te usporavanje rasta vanjskog duga i konsolidacije javnih financija. Nastoji se voditi politika transparentnosti proračuna te smanjiti visinu izdanih državnih jamstava. I nadalje se čine promjene u poreznom sustavu, a da prethodno nisu rađene analize koje će zapravo pridonijeti izgradnji kvalitetnog i transparentnog poreznog sustava. Najveći fiskalni izazov je smanjivanje deficita, što predstavlja fiskalnu politiku koja proizlazi iz Memoranduma Vlade o ekonomskoj i financijskoj politici, a koja je osnova standby-aranžmana s MMF-om i zasniva se na fiskalnoj konsolidaciji, odnosno postupnom smanjenju fiskalnog deficita. Fiskalna je konsolidacija potrebna, a glavni je problem struktura fiskalnih rashoda jer na izdatke iz domene socijalnog osiguranja (mirovine, zdravstvo, socijalna zaštita) odlazi više od 60% proračuna, pa je ona ostvariva samo uz restriktivno trošenje proračunskih sredstava u postojećem okruženju, što može biti problematično i upitno sa socijalnog, ali i političkog stajališta.(Družić, Krtalić,2006)

Nepovoljna ekonomska kretanja odrazila su se i na fiskalna kretanja u Hrvatskoj u 2011. i 2012. godini. Prihodi u 2011. godini ostvarivali su se u skladu sa godišnjim planom, dok su rashodi bili manji. Krajem 2011. godine udio javnog duga u BDP-u je iznosio 46,7%. Uz usvojeni proračun za 2012. godinu, i projekcije za 2013. i 2014. godinu, niz mjera je napravljen na prihodnoj i rashodnoj strani proračuna, a sa ciljem stabiliziranja javnih financija. (<https://vlada.gov.hr>)

Fiskalna politika u slijedećem srednjoročnom razdoblju je bila usmjerena na stvaranje preduvjeta za pokretanje gospodarstva, prije svega kroz investicijski ciklus i poboljšanje uvjeta poslovanja, na održivost javnih financija u skladu sa Zakonom o fiskalnoj odgovornosti i na zaštitu socijalno najosjetljivijih skupina u društvu. Zacrtni ciljevi fiskalne politike ostvarivani su putem mjera koje su se provodile kako na prihodnoj tako i na rashodnoj strani proračuna. (<https://vlada.gov.hr>)

Makroekonomske okolnosti u neposrednom okruženju su se pogoršale tijekom 2013. godine te su nastavljeni negativna kretanja i u domaćem gospodarstvu. Zbog toga su u izmijenjenom planu proračuna smanjene agregatne projekcije prihoda u odnosu na prvotni plan za 2013. godinu. Smanjeni su također i planirani rashodi državnog proračuna, ali i izvanproračunskih korisnika te jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U 2013. godini došlo je i do promjena u sustavu poreza na dodanu vrijednost te kod posebnih poreza i trošarina. Izmjenom i dopunom Zakona o porezu na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2013. godine na snagu je stupila odredba kojom se primjenjuje snižena stopa od 10% na usluge pripremanja hrane i posluživanja hrane i pića u ugostiteljskim objektima. Također, od 1. siječnja 2013. godine ukinuta je nulta stopa poreza na dodanu vrijednost, a proizvodi koji su do tada bili oporezivani po ovoj stopi, oporezuju se stopom od 5%, kao najnižom mogućom u EU. Time se nastojao izbjeći veći rast cijena tih proizvoda te olakšati utjecaj spomenutih promjena na kategorije stanovništva s nižim dohotkom. Isto tako, na snagu je stupio i Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom kojim se od 1. siječnja 2013. godine postupno provodi proces fiskalizacije, a koji je usmjeren smanjenju porezne nediscipline kod prometa gotovine. U trošarinskom sustavu nastavljene su prilagodbe hrvatskog zakonodavstva pravnoj stečevini EU. Najznačajnije izmjene obuhvatile su posebne poreze na osobne automobile, trošarine na energente i električnu energiju te trošarine na duhanske proizvode. Uz navedene izmjene u poreznom sustavu, nastavio se rad na

analizi i ocjeni isplativosti određenih neporeznih davanja kako bi se dodatno potakla konkurentnost i rasteretili poduzetnici i investitori.(www.mfin.hr)

U 2014. godini, uslijed nepovoljnih gospodarskih kretanja, ostvarenje proračunskih prihoda je bilo slabije u odnosu na planirano. Zbog toga su napravljene izmjene i dopune državnog proračuna i financijskih planova izvanproračunskih korisnika za 2014. godinu kojim se proračunski planovi usklađuju s ostvarenim kretanjima tijekom godine. U izmjene i dopune proračuna ugrađene su dodatne mjere fiskalne konsolidacije određene Zaključkom Vlade Ministarstvo financija Republike Hrvatske te Odlukom o mjerama privremene obustave izvršavanja državnog proračuna Republike Hrvatske za 2014. godinu.(www.mfin.hr)

Početakom 2015. godine većina makroekonomskih pokazatelja ukazivala je na nastavak pozitivnih kretanja ekonomske aktivnosti domaćeg gospodarstva, a objavljeni preliminarni podaci o bruto domaćem proizvodu za prvo tromjesečje potvrdili su očekivanja. Smjericama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2016.–2018. godine, Vlada RH očekuje blagi oporavak gospodarske aktivnosti, uzimajući u obzir promjene poreznih politika koje su već usvojene ili se tek planiraju usvojiti. Sukladno navedenom, ukupni prihodi državnog proračuna u 2016. godini projicirani su u iznosu od 107,4 milijarde kuna.

U 2017. ukupni prihodi državnog proračuna porast će za 2,2% i iznositi 109,8 milijardi kuna, dok se za 2018. godinu predviđaju u iznosu od 113,4 milijarde kuna, odnosno uz međugodišnji rast od 3,2%. Porezni prihodi za razdoblje 2016.–2018. projicirani su uz pretpostavku postupnog gospodarskog oporavka, uzimajući u obzir izmjene u poreznim zakonima koje su stupile na snagu tijekom 2015., a čiji će cjelogodišnji učinci kao i daljnji učinci biti vidljivi i tijekom narednih godina. Također, u projekcije poreznih prihoda uključene su i promjene u poreznim propisima koje će se početi primjenjivati u 2016. ili kasnijim godinama.(www.mfin.hr)

Tijekom 2016. cjelogodišnje učinke imati će i promjene poreznih i drugih propisa koje su provedene tijekom 2015. godine, a s ciljem povećanja proračunskih prihoda, što se prvenstveno odnosi na povećanje trošarina na energente i električnu energiju te duhanske proizvode.(www.mfin.hr)

4.1. Mogućnosti i ograničenja fiskalne politike u Republici Hrvatskoj

Ograničenja fiskalne politike u Hrvatskoj su brojna. Ona se ogledaju kroz (ne)koordinaciju fiskalne s monetarnom politikom, kontinuirano loše proračunsko planiranje i nepovoljne projekcije gospodarskog rasta, trendove u kretanju javnih prihoda, problem postojeće visine i strukture javnih rashoda te problem financiranja deficita i nepostojećeg sustava upravljanja javnim dugom.

U Hrvatskoj je prisutna (ne)koordinacija fiskalne i monetarne politike. Naime, u posljednjih 20-tak godina dogodile su se anomalije koje su onemogućile značajniji doprinos monetarne politike ukupnoj ekonomskoj politici (valutna klauzula, neslužbena dolarizacija/euroizacija, nepovjerenje u domaću valutu itd.). Bankarski sektor je u velikoj mjeri prodan strancima, a zbog slabe domaće likvidnosti i nastojanja središnje banke da kontrolira novčanu masu, domaće banke su potražile inozemne izvore sredstava te je središnja banka ostala kao „posljednje utočište“.

Negativni trendovi rasta vanjskog duga i deficita bilance plaćanja postajali su sve veći problem, a središnja banka je relativno kasno poduzela mjere za usporavanje vanjskog zaduživanja banaka. Središnja banka je kroz monetarnu politiku uspjela neutralizirati negativan utjecaj vanjskih šokova, jednim dijelom je uspjela spriječiti državu u istiskivanju realnog sektora s tržišta kredita, međutim sve je to bilo nedovoljno da se preokrenu ekonomski trendovi. (Šimović, Ćorić, Deskar-Škrbić, 2014)

Fiskalna politika je bila jedina mogućnost značajnijeg djelovanja u uvjetima krize. Budući da su diskrecijske mjere fiskalne politike u domeni političkog procesa donošenja odluka, pravovremeno djelovanje fiskalne politike, bez obzira na moguća ekonomska ograničenja, često se svodi na domenu „magije“, dok je monetarna politika ostala u domeni „znanosti“. Zbog navedenih ograničenja postojeća interakcija se svodi na primarno prilagođavanje fiskalne politike monetarnoj politici, iako bi po logici problema u uvjetima krize trebalo biti obrnuto.

Jedno od ograničenja fiskalne politike u Hrvatskoj je i kontinuirano loše proračunsko planiranje i nepovoljne projekcije gospodarskog rasta. Naime, Hrvatska je u razdoblju od 1995. do 2014. godine gotovo svake godine imala minimalno jedan rebalans državnog proračuna, u pojedinim godinama i dva (2013. godina), dok su 1996., 1997. i 2011. bile godine kada nije bilo rebalansa državnog proračuna. Može se zaključiti da

se radi o lošem proračunskom planiranju, a što onda utječe i da se srednjoročne projekcije fiskalne politike uglavnom ne ostvaruju.

Politika deficitarnog financiranja pretežno tekuće potrošnje posljednjih 15 godina utjecala je na kumuliranje visoke razine javnog duga. Izuzev 1998. godine, Hrvatska je od svoje samostalnosti svake godine imala deficit proračuna opće države. U kriznim godinama dolazi do značajnog smanjivanja prihoda, a rashodi se uopće nisu smanjivali. Sve to utječe na eksploziju proračunskog deficita, neovisno o metodologiji njegova izračuna.

U Hrvatskoj, na žalost, još uvijek ne postoji sustav upravljanja javnim dugom i gotovo svako Svake godine dospijevaju ogromne obveze otplate dugoročnih dugova, a već je razvidna potreba refinanciranja postojećih dugova. Uvjeti pod kojima bi se mogli refinancirati dospjeli dugovi su za Hrvatsku, na žalost, sve lošiji zbog činjenice da je u posljednjim godinama smanjen kreditni rejting Hrvatske a prognoze za servisiranje dugova nisu obećavajuće. (Šimović, Ćorić, Deskar-Škrbić, 2014.)

Bez obzira na sve navedeno, u Hrvatskoj postoje i određene mogućnosti fiskalne politike. One se promatraju u kontekstu postojećeg polito-ekonomskog okvira (donošenje diskrecijskih mjera fiskalne politike od strane Vlade) te makroekonomskog modela u Hrvatskoj (uloga HNB-a i ciljevi monetarne politike ostaju nepromijenjeni). Mogućnosti djelovanja ogledaju se prije svega kroz promjenu strukture javnih rashoda te davanju naglaska na onim rashodima koji imaju najveće multiplikativne učinke na rast BDP-a u Hrvatskoj.

Fiskalna konsolidacija se također često spominje i zagovara u Hrvatskoj kao jedina preostala mjera, međutim navedena mjera se može provesti jedino uz nepopularne političke poteze na strani rezanja rashoda (plaće i mirovine) i dodatnog povećanja porezne presije. Ostvarivanje ciljeva fiskalne konsolidacije u kratkom roku, bez prethodno učinjenih priprema (strukturne reforme), izaziva određene rizike i prijeti daljnjim produbljivanjem krize. (Šimović, Ćorić, Deskar-Škrbić, 2014.)

U Republici Hrvatskoj, unatoč nedavnim poboljšanjima, i dalje je nepotpuna korelacija između višegodišnjeg proračunskog okvira i godišnjih proračuna. Višegodišnje proračunsko planiranje odnosi se na ciljeve za deficit i rashode. Zakonom o proračunu, koji je izmijenjen 2015., propisano je da Sabor ili predstavničko tijelo lokalne vlasti ne mogu usvojiti

proračun za slijedeću godinu s planiranim deficitom koji je veći od deficita koji je za tu istu godinu predviđen u trenutku donošenja prošlogodišnjeg proračuna. Međutim, zakonodavstvo nije predvidjelo mehanizam prilagodbe za situacije u kojima bi njegova primjena bila iznimno skupa, odnosno u razdobljima iznenadnog pada gospodarske aktivnosti. Također, čini se da ne postoji korelacija između više godišnjih ograničenja rashoda i proračunski utvrđenih rashoda za slijedeću godinu. (<http://ec.europa.eu>)

Mogućnosti fiskalne politike i mjere koje bi Hrvatska mogla provesti su:

1. zadržati postojeću razinu javne potrošnje, uz promjenu strukture, te orijentacija na produktivne javne rashode s najvećim multiplikativnim učincima (kapitalni i investicijski rashodi),
2. postepena fiskalna prilagodba –uspostaviti sustav upravljanja javnim dugom i proračunsko planiranje,
3. osigurati dugoročnu kredibilnost fiskalne politike–uz čak mogući potencijalni aranžman s MMF-om koji bi osigurao provedbu reformi,
4. usmjeriti karakter i intenzitet fiskalne politike na kretanje strukturnog salda (deficita), a ne ukupnog fiskalnog salda čime bi se doprinijelo jačanju fiskalne pozicije i osiguralo zaštitu od vanjskih šokova,
5. provoditi dobro utemeljene, raspravljene, najavljene i kroz zakon utemeljene porezne reforme. (<http://ec.europa.eu>)

4.2. Fiskalna politika u 2013. Godini

Tijekom 2013. godine pogoršale su se makroekonomske okolnosti u našem neposrednom međunarodnom okruženju te su nastavljena negativna kretanja i u domaćem gospodarstvu. Slijedom toga, izmijenjene su projekcije rasta bruto domaćeg proizvoda te plan državnog proračuna i financijskih planova izvanproračunskih korisnika za 2013. godinu.

Nastavno na izmijenjene projekcije rasta, u izmijenjenom planu proračuna smanjene su agregatne projekcije prihoda u odnosu na prvotni plan za 2013. godinu. Navedene projekcije uključile su i jednokratni učinak povećanja prihoda zbog očekivanih prihoda od imovine. U sklopu izmjena i dopuna proračuna nisu planirane dodatne promjene porezne politike, ali se nastavilo s aktivnostima usmjerenim ka smanjenju porezne evazije te ujednačavanju tržišnih uvjeta za sve porezne obveznike u RH.

U odnosu na prvotni plan, smanjeni su i planirani rashodi državnog proračuna, ali i izvanproračunskih korisnika te jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Pritom su na rashodnoj strani proračuna planirani selektivni rezovi i preraspodjele kako bi se što manje negativno djelovalo na potencijalni rast te nastavak ulaganja, iako u smanjenom obujmu, u vodnu i prometnu infrastrukturu, zdravstvo i obrazovanje.

U pogledu promjena u poreznom sustavu u 2013. godini važno je izdvojiti promjene u sustavu poreza na dodanu vrijednost te kod posebnih poreza i trošarina. Izmjenom i dopunom Zakona o porezu na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2013. godine na snagu je stupila odredba kojom se primjenjuje snižena stopa od 10% na usluge pripremanja hrane i posluživanja hrane i pića u ugostiteljskim objektima. Također, od 1. siječnja 2013. godine ukinuta je nulta stopa poreza na dodanu vrijednost, a proizvodi koji su do tada bili oporezivani po ovoj stopi, oporezuju se stopom od 5%, kao najnižom mogućom u EU. Time se nastojao izbjeći veći rast cijena tih proizvoda te olakšati utjecaj spomenutih promjena na kategorije stanovništva s nižim dohotkom. Isto tako, na snagu je stupio i Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom kojim se od 1. siječnja 2013. godine postupno provodi proces fiskalizacije, a koji je usmjeren smanjenju porezne nediscipline kod prometa gotovine. (www.mfin.hr)

U trošarinskom sustavu nastavljene su prilagodbe hrvatskog zakonodavstva pravnoj stečevini EU. Najznačajnije izmjene obuhvatile su posebne poreze na osobne automobile, trošarine na energente i električnu energiju te trošarine na duhanske proizvode. Naime, novim Zakonom o trošarinama usvojen je novi sustav oporezivanja osobnih automobila, ostalih

motornih vozila te plovila i zrakoplova, a koji se temelji na kombiniranom sustavu oporezivanja. Takvim sustavom posebni porez utvrđuje se dijelom kao vrijednosni kriterij (na temelju postotka od prodajne cijene), a dijelom kao ekološki kriterij (ovisno o emisiji CO₂). Primjenom ovakvih ekoloških kriterija potiče se smanjenje emisija ugljičnog dioksida sukladno ciljevima RH i obvezama prema EU. Uz navedeno, izjednačene su trošarine na nove i rabljene automobile dok su zrakoplovi izuzeti od oporezivanja posebnim porezom.

U prvom polugodištu 2013. godine postupno su povećavane trošarine na duhanske proizvode kako bi se tijekom odobrenog prijelaznog razdoblja dostigla potpuna usklađenost s pravnom stečevinom EU. U cilju dostizanja minimalne trošarine koju propisuje zakonodavstvo EU, od 1. siječnja 2013. godine promijenjene su i trošarine na energente i električnu energiju.

Kako bi se izbjeglo povećanje maloprodajne cijene naftnih derivata, a samim time i utjecaj na krajnje potrošače, naknada HANDA-i (Hrvatska agencija za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata), koja je bila uključena u maloprodajnu cijenu naftnih derivata, u cijelosti se prebacila na ime trošarina. Uz navedene izmjene u poreznom sustavu, nastavio se rad na analizi i ocjeni isplativosti određenih neporeznih davanja kako bi se dodatno potakla konkurentnost i rasteretili poduzetnici i investitori. Tako je ažuriran Registar neporeznih prihoda s ciljem smanjenja/ukidanja određenih neporeznih davanja u 2014. godini. (www.mfin.hr)

Planom proračuna za 2013. predviđen je značajan rast određenih kategorija rashoda, kao što je rast troškova servisiranja javnog duga te preuzimanje duga brodogradilišta, što izravno ima za posljedicu porast troškova kamata od 1,2 milijarde kuna u odnosu na 2012. godinu. Program restrukturiranja brodogradilišta dodatno je opteretio državni proračun za oko 460 milijuna kuna. Nadalje, od 1. srpnja 2013. RH je i u fiskalnom smislu dio EU, što se prije svega odnosi na doprinos proračunu EU, koji se u 2013. godini procjenjuje na 1,7 milijardi kuna.

U prvom polugodištu 2013. godine ukupni prihodi državnog proračuna zabilježili su godišnje smanjenje od 1,4%, što je ostvarenje od 46,1% planirane razine. Na takva kretanja najveći utjecaj imali su smanjeni prihodi od poreza na dobit i doprinosa, uslijed zakonskih izmjena koje su imale za cilj rasterećenje privatnog sektora. Ukupni rashodi izvršeni na razini od 51,5% plana, što je 4,9 milijardi kuna više u odnosu na isto razdoblje 2012. godine.

Naime, u lipnju 2013. podmirene su obveze ustanova u zdravstvu u sanaciji i HZZO-a u iznosu od 3,3 milijarde kuna. Također, izvršene su i ranije isplate planiranih subvencija poljoprivrednicima tako da su iste u odnosu na prvih šest mjeseci 2012. godine povećane za 764 milijuna kuna. Time je ukupni manjak državnog proračuna u prvom polugodištu 2013. godine dosegnuo razinu od 11,4 milijarde kuna ili 3,4% procijenjenog BDP-a. U isto vrijeme, izvanproračunski korisnici imali su manjak od 486 milijuna kuna, uslijed pojačanih investicijskih aktivnosti u sektoru voda i cesta. Lokalne jedinice zabilježile su višak od 143 milijuna kuna te je time ukupni manjak proračuna opće države iznosio 11,8 milijardi kuna ili 3,5% procijenjenog BDP-a za 2013. godinu. (www.mfin.hr)

4.3. Fiskalna politika u razdoblju 2014. – 2016.

4.3.1. Državni proračun

Projekcija prihoda državnog proračuna za razdoblje 2014. – 2016. temelji se na očekivanom oporavku i jačanju gospodarske aktivnosti, uzimajući u obzir određene izmjene u poreznom sustavu, jačanje porezne discipline te fiskalne učinke članstva u EU. Ukupni prihodi državnog proračuna za 2014. godinu projicirani su u iznosu od 114,3 milijarde kuna, što čini međugodišnji rast od 0,8%. U 2015. ukupni prihodi porast će 5,6%, a u 2016. 4,6% odnosno u 2015. iznosit će 120,7 milijardi kuna, a u 2016. godini 126,2 milijarde kuna. (www.mfin.hr)

(000 HRK)	2012.	Plan 2013.	Indeks 13/12	Projekcija 2014.	Indeks 14/13	Projekcija 2015.	Indeks 15/14	Projekcija 2016.	Indeks 16/15
UKUPNI PRIHODI (6+7)	109.837.284	113.399.552	103,2	114.266.197	100,8	120.685.640	105,6	126.207.499	104,6
6 Prihodi poslovanja	109.558.928	113.109.794	103,2	114.000.677	100,8	120.407.110	105,6	125.916.969	104,6
Prihodi od poreza	64.332.058	66.216.970	102,9	65.740.030	99,3	68.107.533	103,6	70.533.120	103,6
Porez na dohodak	1.289.525	1.243.959	98,0	1.374.776	110,5	1.824.085	132,7	1.898.455	104,1
Porez na dobit	7.897.342	7.282.737	94,6	5.773.399	79,3	5.980.438	103,2	6.113.399	102,8
Porezi na robu i usluge, od čega:	53.205.019	56.148.269	105,5	57.582.981	102,5	59.250.810	102,9	61.403.184	103,6
Porez na dodanu vrijednost	40.652.023	42.958.717	105,7	44.148.392	102,8	45.684.639	103,5	47.645.321	104,3
Posebni porezi i trošarine	11.208.489	11.797.802	105,3	11.945.392	101,3	12.040.735	100,8	12.178.108	101,1
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	1.754.384	1.142.661	65,1	588.847	51,5	623.289	105,9	659.926	105,9
Ostali prihodi od poreza	1.752.315	1.791.094	102,2	1.911.422	106,7	1.974.367	103,3	2.037.909	103,2
Doprinosi	37.845.871	37.634.900	99,4	38.330.699	101,8	39.725.229	103,6	41.298.824	104,0
Pomoći	1.046.210	2.727.540	260,7	4.576.129	167,8	7.090.000	154,9	8.442.059	119,1
Prihodi od imovine	2.061.569	1.729.412	83,9	1.033.296	59,7	1.067.160	103,3	1.106.444	103,7
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	3.668.068	4.198.850	114,5	3.706.614	88,3	3.789.251	102,2	3.895.834	102,8
Ostali prihodi	605.153	602.122	99,5	613.908	102,0	627.936	102,3	640.688	102,0
7 Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	278.356	289.758	104,1	265.520	91,6	278.530	104,9	290.530	104,3

Tablica 1. Kretanje prihoda državnog proračuna u razdoblju 2012. - 2016.

Izvor: Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2014. - 2016.; dostupno na: www.vlada.gov.hr

U razdoblju 2014. – 2016. rashodi proračuna bit će određeni ciljevima i prioritetima Vlade RH sadržanim u Strategiji Vladinih programa, uzimajući u obzir fiskalne učinke punopravnog članstva RH u EU, a koji imaju svoj utjecaj na visinu i strukturu rashoda državnog proračuna. Pritom će puni učinak reformskih i drugih mjera fiskalne konsolidacije za razdoblje 2014. – 2016. biti u potpunosti vidljiv prilikom donošenja proračuna za 2014. godinu. U 2014. godini ukupni rashodi državnog proračuna projicirani su u iznosu od 131,7 milijardi kuna, što je 8 milijardi kuna više u odnosu na plan proračuna za 2013. godinu. Pritom rashodi povezani s članstvom RH u EU bilježe značajni porast i to za 4,7 milijardi kuna, od čega rashodi povezani s uplatom u EU proračun rastu za 1,9 milijardi kuna dok se preostali dio od 2,8 milijardi kuna odnosi na EU pomoći i nacionalno sufinanciranje. Osim toga, povećanje rashoda proizlazi i iz bitno povećanih rashoda za kamate od 2,5 milijardi kuna, koji su posljedica kontinuiranog manjka proračuna u proteklim godinama, kao i preuzimanja dugova državnih poduzeća u javni dug. Preostali dio povećanja od 862 milijuna kuna najvećim dijelom odnosi se na povećane rashode za zaposlene i mirovine. U 2015. i 2016. godini očekuje se daljnji rast rashoda proračuna koji će doseći razinu od 136,9 milijardi kuna odnosno 141,7 milijardi kuna. (Ministarstvo financija, 2016.)

(000 HRK)	2012.	Plan 2013.	Indeks 13/12	Projekcija 2014.	Indeks 14/13	Projekcija 2015.	Indeks 15/14	Projekcija 2016.	Indeks 16/15
UKUPNI RASHODI (3+4)	119.837.973	123.646.478	103,2	131.669.938	106,5	136.938.534	104,0	141.664.568	103,5
3 Rashodi poslovanja	118.729.992	121.450.157	102,3	128.943.710	106,2	133.903.219	103,8	138.767.466	103,6
31 Rashodi za zaposlene	22.394.794	20.711.915	92,5	21.359.300	103,1	22.039.954	103,2	22.732.510	103,1
32 Materijalni rashodi	8.241.000	8.748.648	106,2	8.798.839	100,6	8.914.790	101,3	8.759.233	98,3
34 Financijski rashodi	8.821.579	10.051.993	113,9	12.552.575	124,9	13.454.852	107,2	14.493.134	107,7
35 Subvencije	5.782.321	5.989.258	103,9	6.687.649	111,7	6.894.035	103,1	6.809.894	98,8
36 Pomoći dane u inozemstvo i unutar opće države	4.755.279	6.730.572	141,5	9.491.902	141,0	10.428.013	109,9	11.845.030	113,6
37 Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	64.373.649	63.975.455	99,4	64.421.092	100,7	64.927.406	100,8	65.897.334	101,5
38 Ostali rashodi	4.381.369	5.242.315	119,7	5.634.353	107,5	7.244.169	128,6	8.230.331	113,6
4 Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	1.107.982	2.196.321	198,2	2.726.228	124,1	3.035.315	111,3	2.897.102	95,4

Tablica 2. Kretanje rashoda državnog proračuna u razdoblju 2012. - 2016.

Izvor: Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2014. -

2016.; dostupno na: www.vlada.gov.hr

4.3.2. Izvanproračunski korisnici

Izvanproračunski korisnici u razdoblju 2014. – 2016. povećavat će udio svojih prihoda u bruto domaćem proizvodu i to s 1,7% u 2014. na 2,2% u 2015. te 2,6% u 2016. godini. Takva kretanja proizlaze iz porasta prihoda od pomoći koji su određeni prihodima iz proračuna, ponajviše usmjerenim u vodnu i cestovnu infrastrukturu odnosno projekte koji će se financirati iz EU fondova. Ostali prihodi izvanproračunskih korisnika, među kojima su najznačajniji prihodi vodoprivrede, naknade za zaštitu okoliša i premije osiguranja depozita, zabilježit će nepromijenjen udio u BDP-u.

% BDP-a	2012.	Plan 2013.	Projekcija 2014.	Projekcija 2015.	Projekcija 2016.
Ukupni prihodi	1,5	1,7	1,7	2,2	2,6
pomoći	0,5	0,6	0,7	1,2	1,6
prihodi od vodoprivrede	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
naknade za zaštitu okoliša	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
premije osiguranja depozita	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
ostalo	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1

Tablica 3. Kretanje prihoda izvanproračunskih korisnika u razdoblju 2012. - 2016.

Izvor: Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2014. - 2016.; dostupno na: www.vlada.gov.hr

Rashodi izvanproračunskih korisnika u narednom srednjoročnom razdoblju povećavat će svoj udio u bruto domaćem proizvodu s 2,2% u 2014. na 2,9% u 2015. te 3% u 2016. godini. Ovakav porast rashoda proizlazi iz pojačanih investicijskih aktivnosti Hrvatskih voda i Hrvatskih cesta te Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Pritom se značajan dio aktivnosti planira financirati iz EU fondova. Rashodi za zaposlene, materijalni te financijski rashodi zadržat će isti udio u BDP-u u promatranom srednjoročnom razdoblju. (www.mfin.hr)

% BDP-a	2012.	Plan 2013.	Projekcija 2014.	Projekcija 2015.	Projekcija 2016.
Ukupni rashodi	2,0	2,1	2,2	2,9	3,0
rashodi za zaposlene	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
materijalni rashodi	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
financijski rashodi	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
kapitalne pomoći	0,2	0,2	0,2	0,8	1,2
rashodi za nabavu nefinancijske imovine	0,8	0,8	0,9	1,0	0,8
ostalo	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Tablica 4. Kretanje rashoda izvanproračunskih korisnika u razdoblju 2012. - 2016.

Izvor: Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2014. - 2016.; dostupno na: www.vlada.gov.hr

4.3.3. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Ukupni prihodi 576 lokalnih jedinica kretati će se na prosječnoj razini od oko 6,6% BDP-a, pri čemu porez i prirez na dohodak, kao najizdašniji prihod, bilježi konstantan udio u vrijednosti bruto domaćeg proizvoda i to od 3,1%. Prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima, koji uključuju komunalne naknade i komunalni doprinos, bilježiti će prosječnu razinu od 1,3% BDP-a. Ostale kategorije prihoda kretati će se u skladu s dosadašnjim trendom. (www.mfin.hr)

% BDP-a	2012.	Plan 2013.	Projekcija 2014.	Projekcija 2015.	Projekcija 2016.
Ukupni prihodi	6,9	6,8	6,7	6,6	6,5
porez i prirez na dohodak	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1
pomoći iz proračuna	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
prihodi od imovine	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
prihodi od admin. pristojbi i po posebnim propisima	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3
prihodi od prodaje nefinancijske imovine	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
ostalo	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0

Tablica 5. Kretanje prihoda jedinica lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica u razdoblju 2012. - 2016.

Izvor: Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2014. - 2016.; dostupno na: www.vlada.gov.hr

Ukupni rashodi proračuna svih 576 lokalnih jedinica u razdoblju 2014. – 2016. kretat će se na prosječnoj razini od 6,6% BDP-a, pri čemu će materijalni rashodi i rashodi za zaposlene, kao najveće kategorije ukupnih rashoda, bilježiti smanjenje u djela u BDP-u prema kraju srednjoročnog razdoblja. Ostale kategorije rashoda zadržat će svoj udio u BDP-u kroz cijelo srednjoročno razdoblje. (www.mfin.hr)

% BDP-a	2012.	Plan 2013.	Projekcija 2014.	Projekcija 2015.	Projekcija 2016.
Ukupni rashodi	6,9	6,8	6,7	6,5	6,5
rashodi za zaposlene	1,8	1,5	1,5	1,4	1,4
materijalni rashodi	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3
subvencije	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
naknade građanima i kućanstvima	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
tekuće donacije i kapitalne pomoći	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
rashodi za nabavu nefinancijske imovine	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
ostalo	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3

Tablica 6. Kretanje rashoda jedinica lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica u razdoblju 2012. - 2016.

Izvor: Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2014. - 2016.; dostupno na: www.vlada.gov.hr

5. ZAKLJUČAK

Pojam fiskalnih sustava odnosi se na sve oblike fiskalnog zahvaćanja (porezi, doprinosi), sve oblike javnih (državnih) prihoda i rashoda, kao i sve propise kojima se ova materija uređuje. Fiskalni sustav je temelj na kojemu se može voditi uspješna fiskalna politika primjenom elemenata fiskalne tehnike.

Pojam fiskalna politika dolazi od latinske riječi *fiscus* koja označava državnu blagajnu, ali i pravnu osobu koja je nositelj imovinskih prava i zastupa je u svim njenim imovinsko - pravnim odnosima, te grčke riječi *polis* što znači država. Fiskalna politika dio je ekonomske politike čiji su predmet izučavanja javni prihodi i rashodi. U okviru ekonomske politike ima jednu od ključnih uloga, te zajedno s monetarnom politikom najjače je sredstvo u upravljanju gospodarstvom jedne zemlje. Fiskalna politika odnosi se na smišljeno korištenje fiskalnih mjera u svrhu ostvarivanja ciljeva ekonomskih i drugih politika. Fiskalna se politika može definirati kao svjesna promjena državnih prihoda i rashoda kojima je svrha ostvarivati makroekonomske ciljeve ekonomske politike, poput pune zaposlenosti, stabilnih cijena, zadovoljavajuće stope rasta gospodarstva i ostvarivati eksternu ravnotežu.

Osnovne funkcije fiskalne politike su:

1. alokacija,
2. distribucija,
3. stabilizacija.

Ovisno o cilju koji se želi postići, fiskalna politika izravno i neizravno, proizvodi brojne učinke i to prvenstveno ekonomske i financijske prirode, ali i društvene, kulturne, moralne.

Fiskalna politika za nadolazeće razdoblje se formira u kontekstu oporavka domaćeg gospodarstva isto kao i gospodarstava Europske unije, ali i neizvjesnosti koje po taj oporavak proizlaze iz krize eurozone i načina na koji će ta kriza biti razriješena. Upravo su brzina širenja fiskalnih neravnoteža, koja je tijekom krize zabilježena u svim državama EU, isto kao i kriza u eurozoni u središte interesa rejting agencija, financijskih tržišta i investitora doveli fiskalnu politiku i fiskalne neravnoteže.

Iako se Hrvatska u tom razdoblju visinom fiskalnog deficita zadržala ispod EU prosjeka, objektivno ekonomsko okruženje ukazuje na nužnost jačanja stabilnosti hrvatskih javnih financija i nužnost snižavanja fiskalnog deficita u nadolazećem razdoblju. To istovremeno znači da se u nadolazećim godinama učinci gospodarskog oporavka ne mogu, kao što je bio slučaj u pred kriznom razdoblju, preliti na rast rashoda te povratak na trendove rasta rashoda iz pred kriznog razdoblja nije moguć. Naime, fiskalni prostor koji se otvara kroz gospodarski oporavak i rast mora biti iskorišten za zatvaranje fiskalnih neravnoteža dok se prostor za realnu potrebu porasta pojedinih kategorija rashoda i očuvanje socijalne pravednosti treba tražiti prvenstveno u samoj njihovoj strukturi, odnosno prostor je potrebno osigurati kroz veću efikasnost rashodne strane proračuna što se očekuje postići provođenjem ključnih strukturnih reformi. Ove su ekonomske činjenice i okolnosti u zakonodavnom smislu poduprte Zakonom o fiskalnoj odgovornosti koji zahtijeva snižavanje udjela ukupnih rashoda u BDP-u za jedan postotni bod sve dok se ne postigne primarni suficit, tj. sve dok visina ukupnog deficita ne postane manja od iznosa plaćenih kamata. Sukladno tome, temeljni cilj fiskalne politike u nadolazećem srednjoročnom razdoblju je smanjivanje proračunskih neravnoteža kroz snižavanje udjela proračunskih rashoda u BDP-u, smanjivanje deficita te zaustavljanje rasta i otpočinjanje postupnog smanjivanja udjela javnog duga u BDP-u. Ovakvi ciljevi fiskalne politike proizlaze iz Zakona o fiskalnoj odgovornosti, ali i objektivnih ekonomskih i financijskih okolnosti u domaćem i međunarodnom okruženju koje zahtijevaju jačanje kredibilitnosti i održivosti javnih financija. Ovakvim smjerom fiskalne politike osnažit će se investicijski rejting Republike Hrvatske i stvoriti uvjeti za njegovo poboljšanje. Istovremeno, provođenje ovako definiranih ciljeva fiskalne politike znači da bi ona u nadolazećem razdoblju trebala biti protuciklična tj. paralelno s oporavkom gospodarstva smanjivati fiskalni impuls koji se daje kroz deficit, što je smjer i način vođenja fiskalne politike primjeren razvijenoj državi članici Europske unije. Nesporna je činjenica da fiskalna politika treba dati svoj doprinos ubrzavanju gospodarskog oporavka i jačanju sposobnosti privatnog sektora za rast i zapošljavanje. Međutim, način na koji će to fiskalna politika činiti u nadolazećem razdoblju nije više pred krizni model u kojem je država rast generirala visokom potrošnjom i opsežnim javnim investicijama, što je, između ostalog, rezultiralo u nemogućnosti njezine snažne reakcije u trenutku nastupanja krize. Potpora konkurentnosti i rastu gospodarstva doći će od smanjivanja troškova države, smanjivanja njezina pritiska na financijsko tržište i kamatne stope uz istovremeno veću učinkovitost njezinih institucija.

POPIS LITERATURE

KNJIGE

1. Benazić, M.; Fiskalna politika i gospodarska aktivnost u Republici Hrvatskoj: model kointegracije; Ekonomski pregled; Vol. 57, no.12.; 2006.; str. 882-919
2. Družić, G., Krtalić, S.; Kakvu ulogu treba imati fiskalna politika u Republici Hrvatskoj?; 2006.; str. 67-84
3. Jurković, P.; Javne financije; Zagreb; Masmedia; 2002.; str. 338.
4. Roller, D.; Fiskalna politika u turizmu; Narodne novine; Zagreb; 2003.; str. 130.
5. Šimović, H., Ćorić, T., Deskar-Škrbić, M.; Mogućnosti i ograničenja fiskalne politike u Hrvatskoj; U: Ekonomski pregled, 65 (6); 2014.; str. 541-575

ČASOPIS

1. Babić, M.; Makroekonomija; Narodne novine; Zagreb; 1998.
2. Crkvenac, M.; Ekonomska politika; Informator; Zagreb; 1997.
3. Jurković, P.; Fiskalna politika u ekonomskoj teoriji i praksi; Informator; Zagreb; 1989.
4. Proračunski vodič za građane, ur. K. Ott; Institut za javne financije; Zagreb; 2009.

INTERNET

1. Europska komisija: Izvješće za Hrvatsku 2016. s detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža; dostupno na:
http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_croatia_hr.pdf
2. Jurković, P.; Fiskalna politika u hrvatskoj u razdoblju 1994.- 2000.; dostupno na:
http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_356.pdf; pristupljeno 23.03.2017.
3. Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2013.–2015.; dostupno na:
<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20%20OGP/financije//Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202013.%20-%202015..pdf>

4. Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2014.– 2016.;
dostupno na:

<http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%20za%20razdoblje%202014.%20-%202016.pdf>

5. Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2015.–2017.;
dostupno na:

<http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202015.%20-%202017..pdf>

6. Ministarstvo financija: Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2016.–2018.;
dostupno na:

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20%20OGP/financije//Smjernice%20ekonomske%20i%20fiskalne%20politike%202016.%20-%202018...pdf>

7. www.vlada.gov.hr

POPIS KRATICA

Kratika	Značenje
BDP	Bruto domaći proizvod
NN	Narodne novine
EU	Narodne novine
RH	Republika Hrvatska
HNB	Hrvatska narodna banka
MMF	Međunarodni monetarni fond
HANDA	Hrvatska agencija za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje

POPIS TABLICA

1. Tablica 1. Kretanje prihoda državnog proračuna u razdoblju 2012. - 2016.
2. Tablica 2. Kretanje rashoda državnog proračuna u razdoblju 2012. - 2016.
3. Tablica 3. Kretanje prihoda izvanproračunskih korisnika u razdoblju 2012. - 2016.
4. Tablica 4. Kretanje rashoda izvanproračunskih korisnika u razdoblju 2012. - 2016.
5. Tablica 5. Kretanje prihoda jedinica lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica u razdoblju 2012. - 2016.
6. Tablica 6. Kretanje rashoda jedinica lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica u razdoblju 2012. - 2016.